SUOMEN TEKSTIILI & MUOTI

3.5.2021/ HE 40/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen Tekstiili & Muoti ry kiittää eduskunnan ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua näkemyksensä hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 40/2021 vp).

Pidämme lakiuudistuksen tavoitteita jätteen kierrätyksestä ja sen myötä Suomen roolin vahvistamista kiertotalouden edelläkävijänä tärkeänä ja merkityksellisenä. Tässä mielessä lain tarkoitusta sääntelevä 1 § on olennainen. Hallituksen esitys jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi keskittyy erityisesti jätteiden keräämiseen. Tavoitteen toteutumisen kannalta pidämme tärkeänä, että myös muita kiertotalouden kannalta olennaisia materiaalikierron vaiheita, kuten jätteiden käsittelyä ja uusioraaka-aineiden kysynnän vahvistamista, tuetaan jatkossa alemman asteisella sääntelyllä ja taloudellisilla kannustimilla.

Tekstiilien osalta jätteen erilliskeräysvaatimuksia ehdotetaan tiukennettaviksi siten, että tekstiilijätteen alueellisten vastaanottopaikkojen pitäisi olla järjestettyinä kaksi vuotta ennen direktiivissä asetettua määräaikaa eli vuoden 2023 alusta lähtien. Pidämme hallituksen esityksessä esille tuotua tekstiilien erilliskeräyksen aikataulua kunnianhimoisena mutta tarpeellisena. On erittäin myönteistä, että Suomessa halutaan näyttää EU-tasolla suuntaa tekstiilien kiertotaloudessa. Kokonaisvaltaisen poistotekstiilin ja tekstiilijätteen kierrätysjärjestelmän aikaansaaminen kuitenkin edellyttää, että kaikista eri lähteistä syntyviä poistotekstiilejä voidaan tarkoituksenmukaisesti kerätä, käsitellä ja kierrättää. On toivottavaa, että kotitalouksien ohella myös hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan erilliskeräysvelvoitteet toteutetaan osana kokonaisvaltaista tekstiilien erilliskeräysjärjestelmää. Tämä tulisi mielestämme selkeästi sisällyttää lakiin.

Poistotekstiilien ja tekstiilijätteen erilliskeräys on osa laajempaa, vasta parhaillaan rakentumassa olevaa kiertotalousekosysteemiä. Haluamme muistuttaa, että pelkkä kerääminen ei riitä, jos poistotekstiilille ei ole olemassa käsittelyprosesseja, uusiokäyttäjiä ja hyödyntäjiä. Käsittelyprosessien kehittäminen on jo itsessään haastavaa ja vaatii osaamista erilaisten tekstiilien lajittelusta ja jatkokäyttötarkoituksen mukaisesta arvioinnista. Erilliskeräyksen avulla voidaan joka tapauksessa asteittain rakentaa tekstiilien kierrätysratkaisuja ja kiertotalouden konkreettisia toimenpiteitä sekä luoda edelläkävijyyttä toimialalle ja koko tekstiilialan klusterille.

Pidämme erittäin kannatettavana jätelain 11 a §:ää uudelleenkäytön valmistelun edistämisestä, jonka mukaan kunnan, tuottajan tai muun jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan toimijan on varattava uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasapuolinen kohtelu.

Tämä yhdessä lain 15 §:n kanssa luovat näkemyksemme mukaan keskeiset peruslähtökohdat sille, että tekstiilien osalta ylipäätään voidaan siirtyä kohti tavoiteltavaa kiertotaloutta.

On olennaista teettää lain tarkoituksen näkökulmasta tekstiilien erilliskeräysjärjestelmän toteuttamisselvitys. Hallituksen esityksessä on erilliskerättävien jätteiden osalta kiinnitetty huomiota erityisesti biojätteen sekä lasi-, metalli-, kuitu- ja muovipakkausjätteen keräykseen ja uudistettavan lainsäädännön vaikutuksiin näiden erilliskerättävien jätteiden osalta. Tekstiilien keräämisestä, keräämisen edellytyksistä ja uuden alemman tasoisen sääntelyn vaikutuksista on tuotettava lisätietoa toimivan keräys- ja kiertotalousjärjestelmän aikaansaamiseksi. Esimerkiksi tekstiilijätteen osalta vain riittävän puhdas tekstiili on käyttökelpoista uudelleenkierrätettäväksi tekstiilinä.

Koska kotitalouksissa tekstiileistä syntyvän yhdyskuntajätteen määrä on vuositasolla huomattavan alhainen, ovat hallituksen esityksessä kuvatut alueelliset tai muut erilliskeräyksen tavat ratkaisevassa asemassa toimivan kierrätys- ja uudelleenkäyttöjärjestelmän aikaansaamisessa. Tekstiilien erilliskeräyksen järjestämistavan ohella on olennaista, että kotitalouksille toimitetaan riittävää informaatio-ohjausta tekstiilien keräämisestä. Lisäksi tekstiilin määritelmää eli sitä, mitkä tekstiilituotteet lukeutuvat erilliskeräyksen piiriin, on mielestämme tärkeää tarkentaa alemman asteisella sääntelyllä. Näin systeemistä tulee kuluttajien ja alan toimijoiden näkökulmasta selkeä.

Tekstiilien uudelleenkäytön kannalta on varmistettava, että poistotekstiilien keräämiselle saadaan riittävät maantieteelliset markkinat. Näitä keräysratkaisuja on haettava vähintäänkin EU-tasolla esimerkiksi osana EU:n tekstiilistrategian laatimista. Vain riittävän samankaltaiset tekstiilikuidut sopivat kierrätettäviksi uusina tekstiilikuituina. Siksi kierrätysjärjestelmän kautta on varmistettava, että samankaltaista tekstiiliä päätyy käsiteltäväksi ja jatkojalostettavaksi samoihin tuotantolaitoksiin riittävässä määrin, jotta se on taloudellisesti ja liiketoiminnallisesti kannattavaa. Suomessa olisi tarpeellista tehdä toteutettavuusanalyysi kansallisen tekstiilien kierrätyskeskittymän aikaansaamisesta. Tämä palvelisi kansallista tavoitetta kiertotalouden edelläkävijyydestä ja toisi Suomen osaksi parhaillaan valmisteltavaa eurooppalaista tekstiilien keräys- ja kierrätyskokonaisuutta. Toteutettavuusanalyysin ohella on syytä varautua kierrätysjärjestelmän edellyttämiin investointeihin, joiden kokoluokka on alustavien arvioiden mukaan huomattava muun muassa kierrätyskeskittymän osalta.

Lain 5 b §:n määritelmä jätteeksi luokittelun päättymisestä tukee mielestämme siirtymistä kohti kiertotaloutta. Haluamme kuitenkin muistuttaa, että vaatimukset jatkokäytön varmuudesta sekä markkinoista tai kysynnästä voivat olla haastavia ja estää erityisesti uusien kiertotalouteen perustuvien innovaatioiden syntymistä. Toivomme jätteeksi luokittelun päättymiseen kriteereihin vielä alemman asteisessa sääntelyssä tarkennusta myös pilotointiluonteisten kokeilujen helpottamiseen, jotta laki tukee joustavasti myös uusien innovaatioiden kehittämistä. Jotta tekstiilille on selkeästi tiedossa lain edellyttämä käyttökohde, on keräysratkaisujen ja riittävän laajojen keräysalueiden ohella kiinnitettävä huomiota myös siihen, että tekstiilitoimialalla ja koko toimialan klusterissa saadaan aikaiseksi hallituksen esityksessäkin mainittuja kiertotaloutta tukevia innovaatioita. Näitä innovaatioita tarvitaan arvoketjun eri vaiheisiin sekä jatkossa tekstiilikuitujen jäljitettävyyteen esimerkiksi digitaalisten ratkaisujen avulla.

Tekstiilialan kiertotaloutta tukevien innovaatioiden aikaansaaminen edellyttää, että sekä kansallista että EU-tason TKI-rahoitusta kohdennetaan tekstiilialan kiertotalouden vauhdittamiseen. Tuki-instrumenttien ohella on kiinnitettävä huomiota siihen, miten kierrätettävistä ja uudelleenkäytettävistä kuiduista syntyville tuotteille saadaan luoduksi innovatiivista kysyntää. Se vauhdittaa osaltaan markkinoiden syntymistä uusille kiertotaloustuotteille. Myös julkista

hankintalainsäädäntöä olisi tarpeen uudistaa siten, että se velvoittaisi julkisia hankintayksikköjä tekemään kiertotaloutta edistäviä hankintapäätöksiä ja -ratkaisuja.

Yhteenvetona toteamme, että nyt esillä oleva hallituksen esitys luo hyvät peruslähtökohdat tekstiilin erilliskeräykselle, mutta lain tarkoituksen toteuttaminen edellyttää vielä runsaasti erilaisia politiikkatoimia, kuten alemman tasoista sääntelyä, informaatio-ohjausta ja taloudellisia kannustimia, jotta tekstiilien erilliskeräyksestä tulisi toimiva osa tekstiilialan ja sen koko klusterin kiertotalouden arvoketjua.

Lisätietoja:
Marja-Liisa Niinikoski
toimitusjohtaja
Puh. 040 538 4541
marja-liisa.niinikoski@stjm.fi

Satumaija Mäki
johtava asiantuntija, vastuullisuus & kiertotalous
Puh. 040 752 8537
satumaija.maki@stjm.fi